

НАСТАВНИ ПРОГРАМ ЗА ПРЕДМЕТ: ХЕМИЈА

РАЗРЕД: ШЕСТИ

СЕДМИЧНИ БРОЈ ЧАСОВА: 2

ГОДИШЊИ БРОЈ ЧАСОВА: 72

ЦИЉЕВИ НАСТАВЕ ХЕМИЈЕ

- Оспособљавање ученика за усвајање основних хемијских знања, која су потребна за разумијевање појава у природи;
- Оспособљавање ученика за схватање материјалности свијета и развијање научног погледа на свијет.

ЗАДАЦИ НАСТАВЕ ХЕМИЈЕ

- Пружање основних знања о хемијским појавама, промјенама и законитостима, као и развијање научног погледа на свијет;
- Подстицање интелектуалног развоја ученика;
- Путем експерименталне наставе (демонстрациони огледи које изводи наставник и лабораторијске вјежбе које изводе ученици) развијање стваралачке способности и критичког мишљење ученика, објективно процјењивање властитих способности и правилан однос према раду;
- Развијање потребе заштите природе, животне и радне средине;
- Проучавањем структуре супстанци, хемијских реакција и законитости с којима се ученици сусрећу у свакодневном животу, развијање њихове природно-научне културе;
- Корелацијом са сродним дисциплинама стицање цјеловите представе о природи и појавама које се у њој одигравају;
- Указивање на неодговорно коришћење хемијских производа, што доводи до загађивања човјекове околине, хране и негативног утицаја на здравље људи;
- Стварање наставне климе, у којој ће ученици развијати експерименталне вјештине, правилно и безбједно руковати лабораторијским прибором, посуђем и супстанцама;
- Оспособљавање ученика да усвојена знања користе у свакодневном животу.

ПРЕГЛЕД ТЕМАТСКИХ ЦЈЕЛИНА

Наставна тема	Оквирни број часова
1. Хемија и њен значај	3
2. Основни хемијски појмови	17
3. Структура супстанце	52

САДРЖАЈИ И ИСХОДИ ПРОГРАМА

Исходи учења	Садржај програма/ Појмови	Корелација са другим наставним предметима
Тема 1: ХЕМИЈА И ЊЕН ЗНАЧАЈ (3)		
Ученик: • дефинише хемију као природну науку и пронађе њено мјесто у оквиру природних наука; • уочава присуство хемије свуда око нас; • разликује и адекватно употреби лабораторијско посуђе, прибор и материјал за експериментални рад; • изводи једноставне вјежбе у групи са другим ученицима: узорковање приближне запремине течности, пресипање воде из једног суда у други, одмјеравање до задане запремине суда.	• Предмет изучавања хемије. • Хемија у склопу природних наука и њена примјена. • Упознавање ученика са радом у лабораторији и основним лабораторијским прибором. • Избор одговарајућег посуђа. • Правилно одлагање супстанци.	• Физика • Биологија • Математика
Тема 2: ОСНОВНИ ХЕМИЈСКИ ПОЈМОВИ (17)		
Ученик: • дефинише и разликује појам: материја-супстанца (елемент и једињење); • наводи основна физичка и хемијска својства материје; • дефинише и разликује физичка и хемијска својства, физичке и хемијске промјене: густина, агрегатно стање, боја, мирис, растворљивост, проводљивост итд. • дефинише и разликује појмове: реактанти, реакциони производи, хемијска реакција; • разликује чисте супстанце од смјеша; • схвата и аргументује да се у природи супстанце углавном налазе у облику смјеша; • разликује основне поступке раздвајања састојака смјеша (таложење, декантовање, филтрирање, дестилација...); • изводи закључак на основу огледа реализованог на часу	• Материја, супстанца. • Чисте супстанце. Елементи и једињења. • Својства супстанци. • Физичке и хемијске промјене супстанци. • Густина, агрегатно стање, боја, мирис, растворљивост, проводљивост, магнетичност, топљење, сублимација, кристализација. • Смјеше. • Хомогене и хетерогене смјеше. • Раздвајање састојака смјеше: декантовање, филтрација, дестилација, фракциона дестилација, сублимација, кристализација. • Талог, филтрат, дестилат, кондензат, кристал. • Раствор и растворљивост. • Израчунавање концентрације раствора помоћу масеног удјела;	• Физика: материја-физичко поље и супстанца • Математика: познавање рачунских операција које су потребне за израду задатака

или самостално наведе конкретан примјер из свакодневног живота; • дефинише раствор и растворљивост; • израчунава масени удио раствора; • самостално припрема раствор одређеног масеног удјела.	• Хемијске реакције, реактанти и хемијски производи.	
Тема 3: СТРУКТУРА СУПСТАНЦЕ (52)		
Ученик: • објашњава основну грађу атома; • је усвојио 30-ак основних хемијских симбола; • објашњава значење атомског и масеног броја; • приказује распоред електрона у електронском омотачу; • користи периодни систем елемената; • дефинише и разликује типове хемијских веза; • повезује типове хемијских веза са положајем елемената у периодном систему елемената; • дефинише и одреди валенцу елемента у јонским и ковалентним једињењима; • разумије квалитативно и квантитативно значење хемијских симбола, формула и једначина; • схвата да хемијске реакције представљају прегруписавање атома и атомских група и да их прикаже хемијским једначинама; • разликује појмове релативне атомске масе, релативне молекулске масе, масе и количине супстанце и зна израчунати моларну масу, масу и количину супстанце; • рјешава једноставне стехиометријске задатке.	• Атом. Хемијски симболи. • Грађа атома. • Атомски и масени број. Релативна атомска маса. • Електронски омотач. • Таблице Периодног система елемената. • Ковалентна веза. Молекули. Хемијске формуле. • Грађење молекула елемената и једињења. • Поларна ковалентна веза. • Јонска веза. • Валенца елемената у једињењима са јонском и ковалентном везом . • Састављање формула једињења на основу валенце. • Релативна молекулска маса. • Закон сталних односа маса. • Количина супстанце. Мол. Моларна маса. Авогадров број • Хемијске реакције. Хемијске једначине.	• Физика: структура атома, елементарне честице и јединица елементраног наелектрисања. • Математика: рачунске операције при израчунавању

ДИДАКТИЧКА УПУТСТВА И ПРЕПОРУКЕ

При реализацији наставних садржаја по темама могу се користити следећа наставна средства и извести демонстрациони огледи, односно вјежбе:

Тема: ХЕМИЈА И ЊЕН ЗНАЧАЈ

- Посјета хемијској лабораторији.
- Упознавање и употреба лабораторијског посуђа, прибора и супстанци за експериментални рад:
  - правила понашања у лабораторији, мере опреза и прва помоћ
  - узорковање приближне запремине течности, пресипање воде из једног суда у другу до задате приближне запремине,
  - одмјеравање задате запремине воде помоћу мензуре и преношење у другу посуду, мјерење масе чврстих и течних супстанци и мјерење температуре,
  - грешке при мјерењу,
  - биљежење резултата, табеларни и графички приказ резултата и тумачење резултата,
  - правилно одлагање супстанци,
  - обиљежавање реагенс боца.
- Коришћење аудио- визуелних извора знања.

Тема: ОСНОВНИ ХЕМИЈСКИ ПОЈМОВИ

- Коришћење различитих супстанци елемената, једињења, смјеша.
- Коришћење супстанци на којима се могу показати њихова својства.
- Извођење вјежби:
  - Испитивање физичких својстава натријум-хлорида, калцијум-карбоната, сахарозе, сумпора, гвожђа и других у школи доступних супстанци (агрегатно стање, боја, растворљивост, магнетичност, тврдоћа).
- Подстицање ученика да на основу демонстрационих огледа и личног искуства самостално дају примјере смјеша из свакодневног живота.
- Коришћење аудио- визуелног материјала са примјерима раздвајања састојака смјеше- посебно на примјерима из свакодневног живота.
- Извођење огледа раздвајања састојака смјеше:
  - Припремање смјеша и раздвајање састојака смјеша декантовањем, цјеђењем, кристализацијом или помоћу магнета.
- Организовање вјежби припремања раствора.

Тема: СТРУКТУРА СУПСТАНЦЕ

- Коришћење цртежа, шема и модела атома.
- Прављење модела атома и распоређивање модела електрона по енергетским нивоима.
- Коришћење видео материјала о атому.
- Коришћење модела изотопа атома водоника.
- Коришћење постера са енергетским нивоима- слојевима.
- Коришћење картица са симболима хемијских елемената, Периодног система елемента.
- Коришћење модела атома и молекула и картонских или магнетних плочица са симболима хемијских елемената.

- Припрема примјера за илустрацију хемијске везе.
- Коришћење Периодног система елемената.
- Коришћење визуелног приказа исте количине различитих супстанци по избору.
- Рјешавање већег броја стехиометријских задатака везаних за релативну атомску и молекулску масу, масу и количину супстанце.

ИНОВАЦИЈЕ У НАСТАВИ ХЕМИЈЕ

- Различите презентације на рачунару омогућиће ученицима да лакше усвоје апстрактне појмове из градива хемије.